

Opgesteld door: Inge Tromp (Oberon) en Anne Luc van der Vegt (kennismakelaar Kennisrotonde)

Vraagsteller: leraar basisonderwijs

Kennisrotonde (2018). *Welk effect hebben complimenten van de leerkracht op het zelfvertrouwen van leerlingen in de bovenbouw van de basisschool?* (KR. 360). Den Haag: Kennisrotonde.

2 april 2018

Vraag

Welk effect hebben complimenten van de leerkracht op het zelfvertrouwen van leerlingen in de bovenbouw van de basisschool? Is er verschil tussen verschillende soorten complimenten (bijvoorbeeld complimenten over eigenschappen van kinderen versus complimenten over inzet van kinderen) wat betreft effectiviteit?

Kort antwoord

Als basisschoolleerlingen complimenten krijgen van de leerkracht, heeft dit een positief effect op hun zelfvertrouwen en schoolresultaten, mits dit op de juiste manier gedaan wordt. Een effectief compliment is specifiek, betreft het gedrag van een leerling en is oprecht. Leerlingen complimenteren op hun inzet is effectiever dan complimenteren op hun intelligentie. Complimenten kunnen ook averechts werken, bijvoorbeeld wanneer er geen veilig pedagogisch klimaat heerst in de klas of als er niet zorgvuldig omgegaan wordt met het geven van complimenten. Het geven van een effectief compliment is een vorm van effectief feedback geven. Voor het beantwoorden van de vraag is gekeken naar literatuur over complimenten een feedback aan leerlingen in het basisonderwijs. Er wordt in een deel van het antwoord onderscheid gemaakt tussen onderbouw en bovenbouw leerlingen.

Toelichting antwoord

Effect van complimenten op zelfvertrouwen en resultaten

Het geven van complimenten heeft een positief effect op het zelfvertrouwen van leerlingen op de basisschool, zowel in de onder- als bovenbouw. Dit blijkt bijvoorbeeld uit een onderzoek in het basisonderwijs van Burnett & Mandel (2010). Alle leerlingen zeggen het fijn te vinden om complimenten te ontvangen. Ze geven aan dat ze zich door de complimenten gemotiveerd, competent en zelfverzekerd voelden. Er is ook onderzoek gedaan naar het effect van complimenten op de leerresultaten. Uit verscheidene studies

blijkt dat kinderen uit de onderbouw en met een lage SES (sociaal economische status) het meest profiteren van complimenten. Het zorgt bij deze kinderen voor hogere studieresultaten (Brophy & Evertson, 1976; Cantrell, Stenner, & Katzenmeyer, 1977; Good, Ebmeier, & Beckerman, 1978). Ook in de bovenbouw hebben complimenten een positie effect op leerresultaten, maar dit is minder groot dan in de onderbouw (Evertson, Anderson, Anderson & Brophy, 1980; Flanders, 1970). In de bovenstaande studies werd er geen onderscheid gemaakt tussen verschillende typen complimenten. Er is echter ook veel onderzoek gedaan naar wat voor complimenten het meest effectief zijn.

Welke complimenten zijn effectief?

Niet alle complimenten zijn even effectief. Een effectief compliment is specifiek, betreft het gedrag van een leerling en is oprecht (O'Leary and O'Leary, 1977). Een kind moet weten wat hij of zij precies goed doet. Wanneer je als leerkracht aangeeft wat het kind goed doet dan zal het kind een competent gevoel krijgen en zijn of haar zelfvertrouwen toenemen. Verder helpt het om te benoemen wat het effect is van het gewenste gedrag (Evertson, Emmer, & Worsham, 2006). Voorbeeld van een effectief compliment: 'fijn dat jullie zo rustig werken op de gang (wat ze doen), zo hebben de kinderen in de klas die de toets maken geen last van jullie (effect).'

Voorbeelden van niet-effectieve complimenten zijn: 'je bent altijd zo eerlijk', 'wat ben jij aardig', 'ik vind je een spontane meid'. Deze complementen zijn erg algemeen en gaan over een eigenschap in plaats van over gedrag.

Complimenten en 'mindset'

Mueller & Dweck (1998) hebben onderzocht wat het effect is van complimenten over de intelligentie van leerlingen ('jij bent vast slim genoeg om deze opdrachten te maken') en over de inzet van studenten ('jij hebt hard gewerkt aan deze opdrachten'). Er zijn zes studies gedaan op basisscholen bij leerlingen met een leeftijd variërend van 9 tot 12 jaar. Uit de studies bleek dat de leerlingen die gecompimenteerd werden op hun intelligentie een 'fixed mindset' hadden (intelligentie staat vast, je hebt een bepaalde intelligentie en hier kan je niks aan veranderen). Leerlingen die gecompimenteerd werden op hun inzet hadden een 'growth mindset' (door hard te werken kan je kennis en vaardigheden opdoen en jezelf ontwikkelen).

De 'mindset' heeft weer gevolgen voor de studiehouding. Leerlingen die gecompimenteerd werden voor hun intelligentie kozen vaak voor makkelijkere taken waarbij ze minder fouten konden maken. Studenten die gecompimenteerd werden op hun inzet kozen vaker voor uitdagendere opdrachten waarbij genoeg ruimte was om te leren. De eerste groep (fixed mindset) geeft sneller op tijdens moeilijke opdrachten en heeft minder zelfvertrouwen dan de ander groep (growth mindset).

Voorbeelden van complimenten op de inzet en proces van leerlingen op de basisschool (Dweck, 2007):

- 'Je hebt echt hard voor je Engelse toets geleerd, dit is te zien aan je vooruitgang. Je leest de tekst meerdere keren, maakte een samenvatting en controlerende of je het echt begreep. Dat werkte goed!'
- 'Ik vind het knap dat je allerlei strategieën hebt geprobeerd om dat wiskunde probleem op te lossen en dat het je is gelukt.'
- 'Het was een lange, moeilijke opdracht, maar je bent eraan blijven werken en hebt het voor elkaar gekregen. Je bleef geconcentreerd werken, dat is geweldig!'

Negatieve effecten van complimenten

Het geven van complimenten kan ook averechts werken, zelfs wanneer deze op een 'effectieve manier' wordt gegeven. Wanneer er geen veilig pedagogisch klimaat heerst in de klas of als er niet zorgvuldig omgegaan wordt met het geven van complimenten, kan dit negatieve gevolgen hebben. Volgens Bennet (1989) zijn er vier manieren waarop complimenten een negatief effect kunnen hebben op kinderen.

- 1) Complimenten kunnen zorgen voor een gevoel van schaamte bij verlegen kinderen die niet willen opvallen.
- 2) Wanneer een compliment gebruikt wordt om leerlingen iets te laten doen of bepaald gedrag te bevorderen, kan dit bij de kinderen overkomen als manipulatie, waar kinderen eventueel negatieve associaties mee hebben. Kinderen kunnen hierdoor weerstand bieden tegenover de leerkracht.
- 3) Complimenten kunnen een negatief effect hebben als sommige kinderen veel vaker dan andere worden gecompimenteerd. Bij kinderen die weinig of nooit worden gecompimenteerd kan dit gevoelens van minderwaardigheid veroorzaken en bij kinderen die overmatig veel complimenten krijgen gevoelens van superioriteit.
- 4) Wanneer er teveel complimenten gegeven wordt, zien leerlingen de betekenis van de complimenten niet meer.

Feedback

Een compliment is niet altijd feedback, bijvoorbeeld een compliment over iemands uiterlijk. Een effectief compliment is echter wel een vorm van feedback. Bij het geven van constructieve feedback wordt het huidige gedrag, het effect daarvan en het gewenste gedrag van de leerling benoemd (Burnett, 2002). Dit laatste wordt ook wel feed-forward genoemd (Black & William, 1998). Het gaat bij dit soort feedback dus over veranderbaar gedrag. Dit is niet het geval bij het geven van complimenten, de feedforward ontbreekt daarbij vaak. Zie voor meer informatie over effectieve feedback de antwoorden op de vragen van de kennisrotonde over feedback:

[Wat is er bekend over de effecten van formatief evalueren bij leerlingen en bij docenten? Kan het geven van feedback de motivatie en leerresultaten van studenten positief beïnvloeden en wat is effectieve feedback?](#)

Een andere overeenkomst is dat niet-specifieke feedback niet effectief is. Als het gedrag van de leerling niet specifiek benoemd wordt, kan dit zelfs tot negatieve resultaten leiden en het zelfvertrouwen van leerlingen negatief beïnvloeden. De kwaliteit van feedback is belangrijker dan de frequentie van de feedback. De timing is heel belangrijk, feedback is het meest effectief onmiddellijk na het uitvoeren van de taak (Hattie, 2002).

Persoonsgericht feedback zorgt vaak voor een toename van afhankelijk gedrag van leerlingen en leidt nooit tot betere leerresultaten. Feedback moet net zoals het geven van complimenten gericht zijn de inspanning die de aanpak vroeg en de betrokkenheid van de leerling bij het uitvoeren van de taak (Hattie & Timperley, 2007).

In een studie van Boehler en anderen (2006) werden effecten van constructieve feedback en complimenten vergeleken. De ene groep studenten ontving specifieke en constructieve feedback, de andere groep ontving complimenten op hun inzet. De groep die constructieve feedback ontving, lieten verhoogde prestaties zien in vergelijking met

de andere groep. Maar de groep die complimenten hadden ontvangen, hadden een hogere tevredenheid en zelfvertrouwen (Boehler et al., 2006). Hieruit blijkt dat een combinatie van het geven van constructieve feedback en complimenten het meest waardevol is. Het zorgt voor zowel verhoogde prestaties en zelfvertrouwen.

Geraadpleegde bronnen

- Akin-Little, K., Eckert, T., Lovett, B., & Little, S. (2004). Extrinsic reinforcement in the classroom: Bribery or best practice. *School Psychology Review*, 33, 344–62.
https://www.researchgate.net/profile/Tanya_Eckert/publication/285945337_Extrinsic_reinforcement_in_the_classroom_Bribery_or_best_practice/links/5693c5dd08ae820ff072805d.pdf
- Bennett, P. (1989). Is praise always positive. *Connection (TMEC-MENC)*, 3(2), 12-13.
<http://www.peggydbennett.com/wp-content/uploads/2010/07/Is-Praise-ALWAYS-Positive.pdf>
- Black, P. & William, D. (1998). Assessment and classroom learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), 7-74.
http://wiki.biologyscholars.org/@api/deki/files/1278/%3Dblack_p_etal_1998b%5B1%5D.pdf
- Boehler, M. L., Rodgers, D. A., Schwind, C., J., Mayforth, R., Quin, J., Williams, R. G., & Dunnington, G. (2006). An investigation of medical student reactions to feedback: A randomized controlled trial. *Medical Education*, 40, 746–749.
- Brophy, J., & Evertson, C. (1976). *Learning from teaching: A developmental perspective*. Boston: Allyn & Bacon.
- Burnett, P. C. (2002). Teacher Praise and Feedback and Students' Perceptions of the Classroom Environment. *Educational Psychology*, 22, 5-16.
- Burnett, P. C., & Mandel, V. (2010). Praise and Feedback in the Primary Classroom: Teachers' and Students' Perspectives. *Australian Journal of Educational & Developmental Psychology*, 10, 145-154.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ906941.pdf>
- Cantrell, R., Stenner, A., & Katzenmeyer, W. (1977). Teacher knowledge, attitudes, and classroom teaching correlates of student achievement. *Journal of Educational Psychology*, 69, 172- 179.
https://www.researchgate.net/profile/Alfred_Stenner/publication/232435593_Teacher_knowledge_attitudes_and_classroom_teaching_correlates_of_student_achievement/links/554d0f1f0cf29752ee82a0fc/Teacher-knowledge-attitudes-and-classroom-teaching-correlates-of-student-achievement.pdf
- Dweck, C. S. (2007). The perils and promises of praise. *ASCD*, 65(2), 34-39.
<http://maryschmidt.pbworks.com/f/Perils+of+Praise-Dweck.pdf>

Evertson, C. M., Anderson, C. W., Anderson, L. M., & Brophy, J. E. (1980). Relationships between classroom behaviors and student outcomes in junior high mathematics and English classes. *American educational research journal*, 17(1), 43-60.

Evertson, C., Emmer, E., & Worsham, M. (2006). *Classroom management for elementary teachers* (7th Edition). Boston: Allyn & Bacon.

Flanders, N. (1970). *Analyzing teaching behavior*. Mass: Addison-Wesley.

Good, T., Ebmeier, H., & Beckerman, T. (1978). Teaching mathematics in high and low SES classrooms: An empirical comparison. *Journal of Teacher Education*, 29, 85-90.

Hattie, J. (2002). *Teachers make a difference. What is the research evidence?* Auckland: The University of Auckland.

Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112.

<https://www.bvekennis.nl/Bibliotheek/16-0955.pdf>

Hitz, R., & Driscoll, A. (1994). Give Encouragement, Not Praise. *Texas Child Care*, 17(4), 2-11.

Mueller, C. M., & Dweck, C. S. (1998). Intelligence praise can undermine motivation and performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 33-52.

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.477.4297&rep=rep1&type=pdf>

O'Leary, K., & O'Leary, S. (1977). *Classroom management: The successful use of behavior modification* (2nd ed.). New York: Pergamon.

Meer weten?

[Invloed feedback op motivatie](#)

[Over feedback geven](#)

[Richtlijnen voor het geven van feedback \(Engelstalig\)](#)

[Richtlijnen voor aanprijzen \(Engelstalig\)](#)

Meer praktische tips over motivatie en feedback geven:

Woltjer, G. & Janssens, H. (2014). *Hoe ga je om met kinderen op school en met hun ouders?* Groningen: Noordhoff Uitgevers. Hoofdstuk 3, paragraaf: 3.4.2

Brookhart, S.M. (2008). *How to give effective feedback to your students*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development. Met name hoofdstukken 2, 3 en 4.

Onderwijssector

Primair onderwijs

Trefwoorden

Complimenten, feedback, zelfvertrouwen